

УДК 338.48

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

П. Ю. Федорчук

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, група ТУР-51м,
навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою
Науковий керівник – ст. викладач М. С. Яковишина

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті наведені статистичні дані щодо динаміки туристичних потоків, які відбулись внаслідок військових дій в Україні. Подано факти руйнацій та пошкоджень туристично-рекреаційного комплексу України. Наведені приклади негативного впливу для туристичної сфери Рівненщини.

Ключові слова: туризм, туристичні ресурси, туристично-рекреаційний потенціал, війна, наслідки війни, воєнний туризм.

The article provides statistical data on the change in the number of tourists that occurred as a result of military operations in Ukraine. The facts of destruction and damage to the tourist and recreational complex of Ukraine are presented. Examples of negative impact on the tourism sphere of Rivne Oblast are given.

Keywords: tourism, tourist resources, tourist and recreational potential, war, consequences of war, military tourism.

Україна володіє надзвичайно багатим туристично-рекреаційним потенціалом. Але російсько-українська війна призводить до значних руйнацій туристсько-рекреаційних ресурсів – внаслідок військового вторгнення знищуються та пошкоджуються пам'ятки культури, архітектури, історичні пам'ятки, території та об'єкти природно-заповідного фонду, тощо. Війна також створює виклики для українського туристського сервісу і на територіях, де не ведуться активні бойові дії. Внаслідок частих ракетних ударів по цивільних об'єктах, у тому числі, й туристичній інфраструктурі, значних збитків зазнали безліч підприємств, зокрема й заклади готельно-ресторанної сфери. Крім того, військові конфлікти створюють перешкоди для розвитку міжнародного туризму не лише в країнах, які беруть безпосередню участь у війні, а й в країнах-сусідах.

Після початку повномасштабної війни в Україні питання впливу військових дій на туристсько-рекреаційні ресурси активно обговорюються на різноманітних конференціях та висвітлюються у публікаціях українських та закордонних вчених. Зокрема, вплив повномасштабної війни на туризм України висвітлено у публікаціях Барвінок Н. В. [1, 2]. Тема функціонування туристичної галузі України в умовах війни є актуальною і потребує детального осмислення з метою означення перспектив розвитку туризму після перемоги.

Мета дослідження – проаналізувати вплив військових дій на туристсько-рекреаційний потенціал України. Для досягнення мети були окреслені завдання: зробити аналіз статистики в'їзних туристичних потоків в Україну, навести факти руйнування туристсько-рекреаційного комплексу України.

Анексія Криму та бойові дії на Сході України 2014 призвели до зменшення кількості в'їзних туристів на 48,5% у 2014 році в порівнянні з 2013 роком. Внаслідок окупації Криму

було втрачено близько 30% рекреаційно-туристичного потенціалу [1]. Проте, в'їзний туризм в Україні після 2014 року все таки розвивався, хоч і низькими темпами. Особливо бурхливого розвитку в даний період зазнав внутрішній туризм.

Повномасштабна війна проти України, яка розпочалась 24 лютого 2022 року, нанесла сильний удар по міжнародному та внутрішньому туризму на території України, зокрема, по в'їзних і виїзних туристичних потоках, адже був закритий повітряний простір для цивільної авіації та порушено логістику на території України, зруйновано інфраструктуру в районах проведення активних бойових дій.

Варто зазначити, що туристично-рекреаційний потенціал південних областей України, які частково знаходяться під окупацією або наближені до зони бойових дій, є надзвичайно багатим і володіє значним потенціалом для розвитку туризму. Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області мають сприятливий для туризму та рекреації клімат, піщані пляжі уздовж Чорноморського узбережжя та узбережжя Азовського моря, джерела мінеральних вод, лікувальні пелоїди тощо. Територія Харківської області, яка теж сильно постраждала від окупації та ракетних обстрілів, має значні рекреаційні ресурси – бальнеологічні курорти з джерелами мінеральних вод, десятки природно-заповідних об'єктів, музеїв та історико-культурних пам'яток.

Від частих ракетних обстрілів страждають усі регіони України, зокрема й Рівненщина. В наслідок пожежі, яка виникла в результаті авіаудару ворога 29 березня 2022 року, тривалий час повітря селища Клевань було забруднене димом, а напрямок поширення диму був скерований як раз на та територію готельно-ресторанного комплексу «Тунель кохання Tunnel of Love». Крім шкоди від пожеж, ракетні обстріли знищують енергетичну інфраструктуру, що теж суттєво збільшує збитки закладів готельно-ресторанної сфери, які не можуть повноцінно працювати в умовах відключення електроенергії [2]. Крім того, перед закладами готельно-ресторанної індустрії постало основне завдання - безпека відвідувачів, поблизу кожного закладу повинно бути укриття.

Негативно впливає на природні рекреаційні ресурси і замінування території, зведення траншей та ровів. Зокрема, досить сильно страждають лісові території. Згідно даних Східноєвропейського центру моніторингу пожеж, станом на вересень від початку повномасштабної війни в Україні пожежі відбулись на загальній території 2,4 млн га, з яких 1,5 млн га (64%) — на окупованих територіях та територіях, де ведуться активні бойові дії. До початку війни щорічна площа українських лісів, на яких тривали пожеж, складала 10 тисяч гектарів середньому 10 тисяч гектарів [3].

Важливою частиною лісів є тварини, які різною мірою страждають від замінувань та пожеж: безпосередньо гинуть від ведення бойових дій, знищуються та забруднюються їх оселища, вимушені змінювати свою звичну поведінку, покидають свої домівки, змінюють життєві та сезонні біологічні цикли, тощо [3, 4]

Отже, туристично-рекреаційні ресурси України зазнали значних збитків від повномасштабного військового вторгнення, що, в результаті, призвело до скорочення кількості внутрішніх і міжнародних туристів. Лише після припинення бойових дій і створення умов для безпечного пересування територією України, а також відбудова інфраструктури та транспортного сполучення стане можливим відновлення туристичної діяльності в Україні. Перспективним напрямом для розвитку туризму в Україні є «туризм пам'яті», «воєнний туризм» та «національно-патріотичний туризм».

1. Барвінок Н. В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. doi: 10.15330/apred.2.18.206-217 2. Яковишина М. С., Климюк Д. М. Готельно-ресторанний комплекс «Тунель кохання Tunnel of Love»: досвід, особливості сьогодення та перспективи. *Інноваційні технології в готельно-ресторанному бізнесі* : матер. XI Всеукр. наук.-практ. конф., присв. до 70-річчя з дня народж. проф. В.Ф. Доценка, 17 травня 2022 р. Київ : НУХТ, 2022 р. С. 111–112. 3. Що станеться з лісами після війни: пожежі, техніка, нові види. *Рубрика* : веб сайт. URL:<https://rubryka.com/article/forests-after-war/> (дата звернення: 23.10.2022). 4. Вплив війни на ліси України. *Екологія. Право. Людина* : веб сайт. URL: <http://epl.org.ua/about-us-posts/vplyv-vijny-na-lisy-ukrayiny/> (дата звернення: 23.10.2022).